

การจัดตั้ง

วิทยาลัยพัฒนาระบบสุขภาพ

(College for Health Systems Development)

ประเวศ วะสี

(๑๘ เมษายน ๒๕๕๘)

๑. **หลักการและเหตุผล** การที่ประเทศจะสามารถสร้างสุขภาพสำหรับคนทั้งมวล (Health For All) จำเป็นต้องมีระบบสุขภาพที่ดี คำว่าระบบสุขภาพมีความหมายกว้างและครอบคลุมหลายมิติ และหลายองค์ประกอบ บุคลากรสุขภาพส่วนใหญ่ ทั้งในระบบบริการและมหาวิทยาลัย มีความรู้เชิงเทคนิค แต่ขาดความเข้าใจเชิงระบบ ทำให้ไม่สามารถพัฒนาระบบสุขภาพได้เท่าที่ควร และบ่อยครั้งกลับเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบ มีข้อเสนอของคณะกรรมการการศึกษาของบุคลากรสุขภาพระดับโลกได้ทำรายงานและข้อเสนอแนะที่เรียกว่า 21st Century Health Professions Education ซึ่งเสนอว่าการศึกษานักบุคลากรสุขภาพในศตวรรษที่ 21 นี้ ควรปรับเอาระบบเป็นตัวตั้ง (System-oriented)

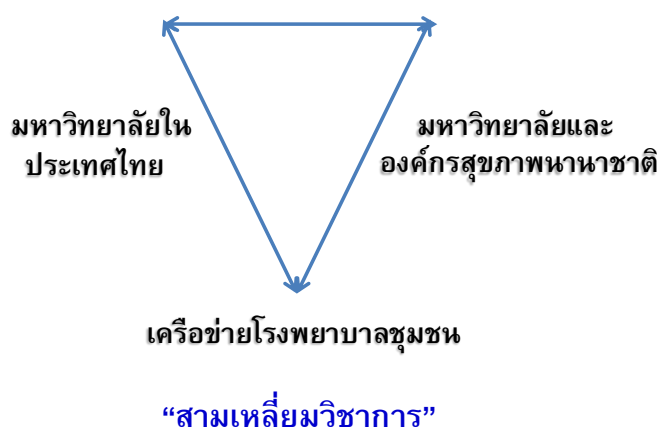
เพื่อเป็นเครื่องมือในการฝึกอบรมบุคลากรสุขภาพ ทั้งในระบบบริการและในมหาวิทยาลัย ให้เข้าใจมิติเชิงระบบของระบบสุขภาพ เพื่อร่วมกันพัฒนาระบบสุขภาพให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชนทั้งมวล จึงควรจัดตั้งวิทยาลัยพัฒนาระบบสุขภาพ

๒. ลักษณะและภารกิจของวิทยาลัย

- (๑.) เป็นความร่วมมือระหว่างกระทรวงสาธารณสุข มหาวิทยาลัย สวรส. สปสช. สสส. และองค์กรวิชาชีพ เช่น แพทยสภา สภาการพยาบาล และอื่นๆ โดยมีพระราชบัญญัติจัดตั้งให้เป็นสถาบันที่มีความคล่องตัวสูง
- (๒.) วิทยาลัยนี้มีลักษณะเป็น “สามเหลี่ยมทางวิชาการ” คือเชื่อมโยง ๓ องค์ประกอบ
- ก. เครือข่ายโรงพยาบาลชุมชน ซึ่งเป็นฐานของการปฏิบัติจริง
 - ข. มหาวิทยาลัยในประเทศไทย

- ค. มหาวิทยาลัยและองค์กรสุขภาพนานาชาติ ในการดำเนินงานของมูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหิดล และการประชุมนานาชาติรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหิดล (Prince Mahidol Award Conference) (ให้สุวิทย์ทำ) ประเทศไทยมีความเชื่อมโยงกับนักวิชาการระดับยอดของโลกจำนวนมาก รวมทั้งองค์กรสุขภาพนานาชาติหลายองค์กร ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่า ซึ่งควรนำมาเชื่อมโยงกับการพัฒนากำลังคนเพื่อพัฒนาระบบสุขภาพของไทย

ลักษณะ “สามเหลี่ยมวิชาการ” นี้มีความสำคัญมาก การมีฐานอยู่ในการปฏิบัติจริงในพื้นที่

คือ เครือข่ายโรงพยาบาลชุมชนมีความสำคัญยิ่ง เพราะทำให้สถาบันพัฒนานี้ไม่ “ลอยตัว” เหมือนสถาบันพัฒนาอื่นๆ ทั้ง ๓ เส้าไม่ใช่ความสัมพันธ์แบบ one - way แต่เป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีการเรียนรู้ และส่งประโยชน์ให้กันและกัน หรืออาจจะเรียกว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ (Interactive Learning through action) ซึ่งเป็นการเรียนรู้และเครื่องมือการพัฒนาที่ดีที่สุด

- (๓.) มีสถานที่ตั้งอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม เป็นสัปปายะแก่การใช้สติปัญญา ทำนองเดียวกับศูนย์ประชุมของมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ที่ Bellagio ประเทศอิตาลี
- (๔.) มีหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายเกี่ยวข้องกับระบบสุขภาพ ทั้งแบบมีและไม่มีปริญญา รวมทั้งเป็นที่จัดประชุมระดมความคิดในเรื่องสำคัญๆ ให้ถึงขั้นนำไปปฏิบัติได้ อาจเป็นที่นักวิชาการมาใช้ครุ่นคิดสร้างสรรค์ในเรื่องลึกซึ้ง หลักสูตรต่างๆ ไม่ใช่มาฟังบรรยายเฉยๆ แต่ควรต้องมีการวิจัยเกี่ยวกับระบบสุขภาพ อาจารย์ชาวต่างประเทศที่สนใจวิจัยระบบสุขภาพไทยที่เก่งๆ อาจมาพำนักที่วิทยาลัยชั่วระยะเวลาหนึ่งเพื่อสอน และทำวิจัยร่วมกับลูกศิษย์คนไทย

รวมทั้งเชื่อมโยงกันต่อไปทำวิจัยเรื่องของประเทศไทยในมหาวิทยาลัยในต่างประเทศที่อาจารย์
นั้นๆสังกัดอยู่ เพื่อสร้างนิสัยความละเอียดอดทนในการวิจัยระบบให้แก่นักวิจัยไทยให้งอกงาม
เป็นวัฒนธรรม

๓. ผู้เรียน เพื่อบูรณาการระหว่างระบบบริการและระบบพัฒนากำลังคน ผู้เรียนในวิทยาลัยพัฒนา
ระบบสุขภาพ ควรประกอบด้วย

- (๑.) แพทย์และบุคลากรในโรงพยาบาลชุมชนเป็นหลัก อาจมีจากโรงพยาบาลศูนย์และ
โรงพยาบาลทั่วไปที่สนใจด้วย
- (๒.) อาจารย์ในโรงเรียนแพทย์ และสถาบันผลิตบุคลากรอื่นๆ ถ้าผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆมีความ
เข้าใจเชิงระบบ และสามารถตั้งคำถามว่า “**ทำอะไรความเชี่ยวชาญของเราจะเป็น
ประโยชน์ต่อคนทั้งมวล**” ก็จะถามต่อไปว่ามีคนเป็นโรคที่เราชำนาญกี่คน อยู่ที่ไหน ระบบ
บริการระดับต่างๆเป็นอย่างไร เราจะช่วยผลิตบุคลากรที่มีความรู้อะไร และต้องพัฒนา
เทคโนโลยีอะไร จึงจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อคนทั้งมวล ถ้าผู้เชี่ยวชาญทุกสาขาสามารถคิด
เชิงระบบได้แบบนี้ ประโยชน์มหาศาลจะเกิดกับประชาชนทั้งประเทศ

โรงเรียนแพทย์มีทั้งนักวิชาการที่เก่งๆมีทรัพยากรมาก และมีบาร์มี ควรจะเป็นผู้นำทาง
นโยบาย นโยบายเป็นส่วนหนึ่งของระบบ ฉะนั้นโรงเรียนแพทย์ควรจะเป็นหุ้นส่วนของ
วิทยาลัย พัฒนาระบบสุขภาพ

- (๓.) ผู้บริหารในกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุขจะต้องเป็นองค์กรทางนโยบายให้ได้
การจะเป็นได้ผู้บริหารต้องเข้าใจระบบ ผู้บริหารส่วนใหญ่ก็เติบโตมาจากผู้ทำงานทางเทคนิค
ฉะนั้นเมื่อเริ่มเป็นผู้บริหารแล้วควรมีโอกาสพัฒนาความรู้ความชำนาญทางระบบ
- (๔.) กรรมการในองค์กรวิชาชีพ องค์กรวิชาชีพ เช่น แพทยสภา และสภาการพยาบาลจะทำงาน
โดยใช้วิชาการเป็นตัวตั้ง แต่สิ่งที่ทำนั้นมีผลกระทบต่อระบบ ถ้าไม่เข้าใจระบบจะไม่มีส่วน
พัฒนาระบบเท่าที่ควรหรือเป็นอุปสรรค
- (๕.) บุคคลในองค์กรอื่นๆที่มีได้กล่าวถึง

ดังที่กล่าวข้างต้น ที่เรียกว่า “เรียน” นี้ต้องถือเป็นการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ ทุกคน
เป็นทั้งครูและนักเรียนพร้อมกัน เช่น แพทย์ที่โรงพยาบาลชุมชนบางคนก็มีความรู้ความ
เชี่ยวชาญบางเรื่อง ก็มาทำหน้าที่เป็นครูในวิทยาลัยนี้ หรือผู้บริหารกระทรวงสาธารณสุขบาง
คนก็มีวิสัยทัศน์ และมีความเชี่ยวชาญในบางเรื่องเหมาะที่จะมาเป็นครูในวิทยาลัย

โดยสรุป วิทยาลัยพัฒนาระบบสุขภาพจะเป็นสัปปายสถานเพื่อการสร้างปัญญาเชิงระบบร่วมกัน และความร่วมมือที่จะพัฒนาระบบสุขภาพ เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม

๔. ระบบการบริหารจัดการ ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นแนวคิดและหลักการ ควรจะมีคณะบุคคลมาคิดรายละเอียดต่อ และระบบบริหารจัดการ และยกร่างพระราชบัญญัติการตั้งวิทยาลัยพัฒนาระบบสุขภาพ ซึ่งอาจรวมสำนักงานประสานเครือข่ายโรงพยาบาลชุมชนไว้ในพระราชบัญญัตินี้ด้วย และทำความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ร่าง พรบ. นี้เป็นกฎหมายภายในวาระของรัฐบาลปัจจุบัน
-